

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 6 lipca 2022 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. zobowiązał A. R. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od dnia 1 lutego 2021 roku do dnia 31 sierpnia 2021 roku w łącznej kwocie 13.979,28 zł z tytułu renty rodzinnej z powodu zbyt późnego zawiadomienia o zmianie w uprawnieniu do świadczeń – brak kontynuacji nauki.

Powyższą decyzją organ rentowy uchylił decyzję z dnia 11 maja 2022 roku o zwrocie nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych.

/decyzja z dnia 6 lipca 2022 roku – k. 172-172 v załączonych akt rentowych/

W dniu 1 września 2022 roku A. R., reprezentowana przez zawodowego pełnomocnika odwołała od powyższej decyzji, zaskarżając ją w całości.

Skarżonemu rozstrzygnięciu zarzuciła:

- naruszenie art. 138 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez jego bezzasadne zastosowanie w sytuacji, kiedy nie wystąpiły ku temu przesłanki tj. nigdy nie było przerwy w ciągłości nauki u skarżącej, która nieprzerwanie jest uczniem i była w okresie objętym zaskarżoną decyzją;

- naruszenie art. 84 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez jego zastosowanie.

W konkluzji tak sformułowanych zarzutów, A. R. wniosła o uchylenie decyzji oraz zasądzenie od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Ł. na rzecz skarżącej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

/odwołanie – k. 3-7/

W odpowiedzi na odwołanie złożonej w dniu 5 października 2022 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. wniósł o oddalenie odwołania wywodząc, jak w zaskarżonej decyzji. /odpowiedź na odwołanie – k. 14-16/

Sąd Okręgowy w Łodzi ustalił następujący stan faktyczny:

A. R. urodziła się w dniu (...). /bezsporne/

W dniu 29 października 2018 roku A. R. złożyła wniosek o rentę rodzinną po zmarłej w dniu 10 sierpnia 2018 roku matce E. S..

/wniosek – k. 1-5v załączonych akt rentowych, kserokopia odpisu skróconego aktu zgonu – k. 12v załączonych akt rentowych/

Decyzją z dnia 11 grudnia 2018 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł., po rozpatrzeniu wniosku A. R. z dnia 29 października 2018 roku, przyznał wnioskodawczyni rentę rodzinną w kwocie zaliczkowej od dnia 1 października 2018 roku tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek. /decyzja z dnia 11 grudnia 2018 roku – k. 69-70v załączonych akt rentowych/

W dniu 21 stycznia 2019 roku wnioskodawczyni A. R. złożyła wniosek o ponowne obliczenie świadczenia emerytalno – rentowego. /wniosek – k. 71-71v załączonych akt rentowych/

Decyzją z dnia 1 lutego 2019 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przyznał decyzją ostateczną A. R. rentę rodzinną od dnia 1 października 2018 roku tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek. /decyzja z dnia 1 lutego 2019 roku – k. 89-90v załączonych akt rentowych/

Decyzją z dnia 11 kwietnia 2019 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. ponownie ustalił dla A. R. rentę rodzinną od dnia 1 kwietnia 2019 roku tj. od nabycia uprawnień do renty rodzinnej. /decyzja z dnia 11 kwietnia 2019 roku – k. 93-94 załączonych akt rentowych/

Decyzją z dnia 27 sierpnia 2019 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. ponownie ustalił dla A. R. rentę rodzinną od dnia 1 września 2019 roku tj. od nabycia uprawnień do renty rodzinnej. /decyzja z dnia 27 sierpnia 2019 roku – k. 98-99v załączonych akt rentowych/

Decyzją z dnia 4 października 2019 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. ponownie ustalił dla A. R. rentę rodzinną od dnia 1 października 2019 roku tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek. /decyzja z dnia 4 października 2019 roku – k. 102-103v załączonych akt rentowych/

Decyzją z dnia 26 lutego 2020 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. ponownie ustalił dla A. R. rentę rodzinną od dnia 1 lutego 2020 roku tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek. /decyzja z dnia 26 lutego 2020 roku – k. 115-116v załączonych akt rentowych/

Decyzją z dnia 6 kwietnia 2020 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. ponownie ustalił dla A. R. rentę rodzinną od dnia 1 kwietnia 2020 roku tj. od nabycia uprawnień do renty rodzinnej./decyzja z dnia 6 kwietnia 2020 roku – k. 119-120v załączonych akt rentowych/

Decyzją z dnia 18 września 2020 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przeliczył dla A. R. rentę rodzinną od dnia 1 września 2020 roku tj. od nabycia uprawnień do renty rodzinnej. /decyzja z dnia 18 września 2020 roku – k. 124-125v załączonych akt rentowych/

Decyzją z dnia 12 października 2020 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przeliczył dla A. R. rentę rodzinną od dnia 1 października 2020 roku tj. od nabycia uprawnień do renty rodzinnej. /decyzja z dnia 12 października 2020 roku – k. 128-129v załączonych akt rentowych/

Decyzją z dnia 9 marca 2021 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przeliczył dla A. R. rentę rodzinną od dnia 1 lutego 2021 roku tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek. /decyzja z dnia 9 marca 2021 roku – k. 138-139 załączonych akt rentowych/

Decyzją z dnia 13 września 2021 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przeliczył dla A. R. rentę rodzinną od dnia 1 września 2021 roku tj. od nabycia uprawnień do renty rodzinnej. /decyzja z dnia 13 września 2021 roku – k. 146-147v załączonych akt rentowych/

Decyzją z dnia 23 lutego 2022 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przeliczył dla A. R. rentę rodzinną od dnia 1 lutego 2022 roku tj. od nabycia uprawnień do renty rodzinnej. W treści decyzji organ rentowy pouczył wnioskodawczynię o okolicznościach skutkujących brakiem prawa do przyznania renty rodzinnej. /decyzja z dnia 23 lutego 2022 roku – k. 152-153v załączonych akt rentowych/

Decyzją z dnia 11 maja 2022 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. stwierdził, iż A. R. pobrała nienależnie świadczenia za okres od dnia 1 września 2020 roku do dnia 31 sierpnia 2021 roku w łącznej kwocie 22.752,18 zł z tytułu renty rodzinnej z powodu nieudokumentowania kontynuacji nauki. /decyzja z dnia 11 maja 2022 roku – k. 157-157v załączonych akt rentowych/

W dniu 6 lipca 2022 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych ujawnił nadpłatę renty rodzinnej za okres od dnia 1 lutego 2021 roku do dnia 31 sierpnia 2021 roku w kwocie 12.728,40 zł + 1.250,88 zł dodatkowe roczne świadczenie, łącznie 13.979,28 zł.

Ostatecznie, organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję z dnia 6 lipca 2022 roku.

/notatka w sprawie ujawnienia nadpłaty i przyczyn jej powstania – k. 170 załączonych akt rentowych, decyzja z dnia 6 lipca 2022 roku – k. 172-172v załączonych akt rentowych/

W okresie od dnia 31 grudnia 2020 roku do dnia 29 marca 2021 roku A. R. przebywała na zwolnieniu lekarskim. Numer statystyczny choroby oznaczono, jako: F43. /e – zwolnienia lekarskie wnioskodawczynie – k. 31-33, zeznania wnioskodawczynie A. R. – e – protokół z dnia 15 grudnia 2022 roku – 00:05:20 i dalej/

Wnioskodawczynie ukończyła liceum w grudniu 2020 roku, natomiast do egzaminu maturalnego przystąpiła w maju 2021 roku. Naukę w szkole policealnej A. R. rozpoczęła przebywając na zwolnieniu lekarskim. Decyzję o dalszym kształceniu wnioskodawczynie podjęła po odebraniu w styczniu 2021 roku świadectwa szkolnego z liceum ogólnokształcącego./zeznania wnioskodawczynie A. R. – e – protokół z dnia 15 grudnia 2022 roku – 00:05:20 i dalej, kopia świadectwa dojrzałości – k. 160 załączonych akt rentowych, kopia świadectwa ukończenia liceum ogólnokształcącego – k. 164-164v załączonych akt rentowych/

Do końca lutego 2021 roku A. R. była zatrudniona na podstawie umowy o pracę. Stosunek pracy trwał od stycznia 2020 roku. /zeznania wnioskodawczynie A. R. – e – protokół z dnia 15 grudnia 2022 roku – 00:05:20 i dalej/

W okresie od dnia 1 lutego 2021 roku była słuchaczką Policealnej Szkoły Medycznej (...) w Ł. na kierunku: Policealna Szkoła Medyczna Cosinus/higienistka stomatologiczna. /zaświadczenie nr (...) z dnia 11 sierpnia 2022 roku – k. 8/

W okresie od lutego 2021 roku do końca marca 2021 roku skarżąca brała udział w niektórych zajęciach edukacyjnych – tylko tych prowadzonych w formie zdalnej. /zeznania wnioskodawczynie A. R. – e – protokół z dnia 15 grudnia 2022 roku – 00:05:20 i dalej/

Z uwagi na stan psychiczny wnioskodawczynie - w okresie od kwietnia 2021 roku do czerwca 2021 roku nie brała udziału w zajęciach w Publicznej Policealnej Szkole (...) w Ł.. /zeznania wnioskodawczynie A. R. – e – protokół z dnia 15 grudnia 2022 roku – 00:05:20 i dalej/

Z dniem 31 sierpnia 2021 roku A. R. została skreślona z listy słuchaczy wymienionej szkoły z uwagi na niez uzyskanie pozytywnych semestralnych ocen klasyfikacyjnych ze wszystkich obowiązkowych zajęć edukacyjnych, co uniemożliwiło promocję na semestr programowo wyższy. Nie uczestniczyła w egzaminach semestralnych, gdyż nie posiadała wymaganej frekwencji na zajęciach edukacyjnych. /decyzja Dyrektora Szkoły nr 237/20/4/2466/ (...) z dnia 14 września 2021 roku – k. 9, nadto: zeznania wnioskodawczynie A. R. – e – protokół z dnia 15 grudnia 2022 roku – 00:05:20 i dalej/

Od dnia 1 września 2021 roku skarżąca jest słuchaczką Publicznej Policealnej Szkoły (...) w Ł. na kierunku: technik usług kosmetycznych. Przewidywany termin zakończenia nauki to sierpień 2023 roku. /zaświadczenie nr (...) z dnia 11 sierpnia 2022 roku – k. 10/

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie powołanych dowodów, na które składały się dokumentacja załączona do akt niniejszego postępowania oraz znajdująca się w aktach organu rentowego, a ponadto zeznania skarżącej A. R..

Strony postępowania nie zakwestionowały zebranego w sprawie materiału dowodowego w zakresie zgromadzonej dokumentacji, dlatego należało przyjąć wiarygodność zawartych w niej treści.

Dokumentacja ta wraz z zeznaniami wnioskodawczynie (niekwestionowanymi przez organ rentowy), zostały poddane ocenie Sądu, a ostatecznie stanowiły asumpt do stwierdzenia, iż odwołanie A. R. jest zasadne jedynie w granicach, w jakich nie obejmuje okresu od dnia kwietnia 2021 roku do dnia 31 sierpnia 2021 roku, w którym wnioskodawczynie nie kontynuowała nauki w Publicznej Policealnej Szkole Medycznej (...) w Ł..

Sąd Okręgowy w Łodzi zważył, co następuje:

Odwołanie zasługiwało na uwzględnienie jedynie w części.

Stosownie do treści art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 291 z późn. zm., dalej: ustawa emerytalna), dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej:

- 1) do ukończenia 16 lat;
- 2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia;
- 3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

Ustawodawca przyjmuje zatem, że z zakończeniem granicy wiekowej 25 lat prawo do renty rodzinnej ustaje bez względu na okres, jaki pozostał do zakończenia nauki w szkole, jeżeli jest ona odbywana w szkole nie będącej szkołą wyższą. Wyjątek – w odniesieniu do odbywania studiów w szkole wyższej – ustanowiony został w art. 68 ust. 2 ustawy, dopuszczając dalsze, maksymalne przedłużenie okresu pobierania renty rodzinnej przez dziecko, które osiągnęło 25 lat życia, będąc na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, do zakończenia tego ostatniego roku studiów.

W świetle powyższego, prawo do renty rodzinnej dla dziecka ze względu na wiek ulega przedłużeniu w przypadku kontynuowania nauki w szkole (nie dłużej niż do osiągnięcia 25 lat życia, z zastrzeżeniem art. 68 ust. 2). Utratę uprawnień powoduje ukończenie nauki i chodzi tu o takie sytuacje jak usunięcie ze szkoły, skreślenie z listy studentów.

Na gruncie art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej, przez ukończenie nauki w szkole należy rozumieć również jej zaprzestanie, np. przez skreślenie z listy uczniów. Definitywne (ostateczne) skreślenie z listy uczniów powoduje w zakresie prawa do renty rodzinnej taki sam skutek, jaki wynika z ukończenia nauki potwierdzonego świadectwem szkolnym /wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 24 lipca 2019 roku, sygn. akt III AUa 1012/18/.

Przez naukę w szkole, o której mowa w art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej, rozumie się naukę w szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych (publicznych i niepublicznych), szkołach wyższych (państwowych i niepaństwowych), szkołach prowadzonych przez K. (...), a także pozaszkolnych formach kształcenia, dokształcania bądź doskonalenia zawodowego (np. w ramach różnego rodzaju kursów lub praktyk zawodowych). W grę wchodzi wszelkie formy kształcenia w systemie stacjonarnym, zaocznym, wieczorowym i korespondencyjnym.

Przy tym, okres pobierania nauki, o którym mowa w art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, pojmowany jest szeroko i obejmuje nie tylko okres efektywnego uczestniczenia w zajęciach objętych programem nauczania, ale także okres wakacji, urlopu zdrowotnego dla ucznia szkoły średniej, czy urlopu dziekańskiego dla studenta wyższej uczelni /wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2000 r., II UKN 739/99, OSNAPiUS 2002 r. Nr 9, poz. 215/, jak również przerw w edukacji wynikających ze skreślenia z listy uczniów i ponownego przyjęcia ich w poczet /wyroki Trybunału (...) z dnia 26 kwietnia 1968 r., III TR 1772/67, OSPiKA 1969 r. Nr 12, poz. 250 i z dnia 29 listopada 1967 r., IV TR 95/76, niepublikowany oraz uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 1986 r., II UZP 47/85, OSNCP 1986 r., poz. 204, nawiązująca do wyroków Sądu Najwyższego z dnia 29 stycznia 1981 r., II URN 7/81, niepublikowanego i z dnia 27 kwietnia 1982 r., II URN 74/82, OSNCP 1982 nr 11-12, poz. 176, a także wyroki tego Sądu z dnia 6 maja 1986 r., II URN 45/86, (...) 1986 r. Nr 10-11, s. 83, z dnia 16 kwietnia 1999 r., II UKN 571/98, z dnia 3 października 2000 r., II UKN 739/99, OSNAPiUS 2002 r. Nr 9, poz. 215 i z dnia 24 listopada 2004 r., I UK 3/04, OSNP 2005 r. Nr 8, poz. 116; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2014 r., I UK 414/13, wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 10 lutego 2017 roku, III AUa 1679/16, LEX nr 2284956/.

Sąd ma przy tym na uwadze, iż prawo do renty rodzinnej nie jest uzależnione od frekwencji ucznia na zajęciach szkolnych. Świadczenie to przysługuje bowiem od dnia podjęcia nauki do dnia jej ukończenia w planowanym terminie, bądź utraty statusu ucznia (studenta) wskutek skreślenia z listy uczniów (studentów) przez właściwy organ określony w statucie szkoły. Organ rentowy nie jest uprawniony do ustalania, na podstawie uczestniczenia przez uprawnionego w zajęciach szkolnych, istnienia prawa do świadczenia. Możliwe są określone przerwy w nauce (rozszerzająca wykładnia funkcjonalna przepisu), nawet powodujące czasową utratę statusu ucznia w danej szkole, ale o charakterze przejściowym, wywołane jednak nadzwyczajnymi i obiektywnymi przyczynami /por. wyrok SA Katowice z dnia 30 stycznia 2018 roku, III AUa 1977/17, LEX nr 2687632/.

Nie należy też tracić z pola widzenia, iż przepisy o rencie rodzinnej nie uzależniają prawa do tego świadczenia od systematyczności nauki, jej pozytywnych rezultatów, ewentualnego powtarzania semestrów. Jedyne warunki to kontynuowanie nauki i ograniczenie wiekowe. Omawiany przepis powinien być zatem wykładany zgodnie z jasnym i niebudzącym wątpliwości brzmieniem nieróżnicującym przyczyn przedłużenia się czasu studiów – okresu nauki / wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 13 listopada 2018 roku, III AUa 490/18, LEX nr 2907173/. W sytuacji, gdy student/ uczeń nie tylko nie uczęszcza na zajęcia, ale także nie przystępuje do żadnych zaliczeń i egzaminów, nie można uznać go za osobę pobierającą naukę. Odmienne należy ocenić przypadek udziału studenta/ ucznia w sesji egzaminacyjnej, ale z negatywnym wynikiem, nieupoważniającym do zaliczenia semestru. Nie można wówczas odmówić studentowi/ uczniowi faktycznego realizowania - chociaż z miernym rezultatem - obowiązującego w uczelni programu nauczania /wyrok SN - Izba Pracy z dnia 3 lutego 2016 roku, I UK 53/15, LEX nr 2004185/.

Do stwierdzenia, czy ktoś pobiera naukę w szkole w rozumieniu art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej, nie jest wystarczające ustalenie zamiaru pobierania tejże nauki. Muszą występować przejawy zewnętrzne. Można zatem pobierać naukę w szkole nie po to, aby poszerzać swoją wiedzę, czy też nie po to, aby zdobywać formalne kwalifikacje, czy uprawnienia, a tylko po to (w znaczeniu intencji), aby otrzymywać rentę rodzinną, a mimo to jeśli tylko uczestniczy się w zajęciach i wypełnia inne postawione wymagania, należy uznać, że ktoś taki pobiera naukę w szkole. Jeżeli jednak nie wypełnia się podstawowych obowiązków w postaci uczestnictwa w zajęciach, przy czym nie podaje się żadnego usprawiedliwienia (wy tłumaczenia) tejże nieobecności; ponadto jeżeli na skutek tego dochodzi do skreślenia z listy słuchaczy, to nie można uznać, że okres poprzedzający skreślenie, kiedy ciągle występuje stuprocentowa nieobecność, był nauką w szkole. Nauka w szkole to poddanie się wymogom - rygorom nauczania w zorganizowanej, zinstytucjonalizowanej formie, wymogom określonym w odpowiednich przepisach prawa oświatowego oraz regulaminie szkoły. Niewypełnianie żadnych obowiązków, czy też ich wypełnianie, ale tylko w sobie znany sposób, bez poddania się reżymowi nauczania zinstytucjonalizowanego, nie jest nauką w szkole /wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 7 marca 2018, III AUa 66/18, LEX nr 2471754/.

Istota renty rodzinnej służącej dziecku zmarłego ubezpieczonego, sprowadza się do zapewnienia świadczenia alimentacyjnego umożliwiającego mu kontynuowanie nauki w celu uzyskania zdolności do samodzielnego utrzymania. Pojęcie kontynuowanie nauki, nie polega na stwarzaniu pozorów jej pobierania, czy też wyrażaniu chęci i woli jej pobierania. Nie można bowiem osoby, która faktycznie nie pobiera nauki, uznać za osobę pobierającą naukę w rozumieniu cyt. art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 887 ze zm.). Przez określenie przez ustawodawcę w art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, iż renta rodzinna przysługuje dziecku po ukończeniu 16 roku życia do ukończenia nauki w szkole należy rozumieć nie tyle formalny status ucznia (studenta), co realne wypełnianie tej roli stosownie do regulaminu uczelni (szkoły), w szczególności poprzez uczestnictwo w zajęciach, podchodzenie do egzaminów i przedkładanie wymaganych prac semestralnych itd. Nie mieści się w tym pojęciu takie postępowanie ucznia (studenta), które polega na zapisywaniu się do danej szkoły bez uczestniczenia w całości lub istotnej części zajęć, nie podchodzeniu do egzaminów, nie przedkładaniu wymaganych programem nauczania prac itp. /wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 13 maja 2015 roku, III AUa 1370/14, LEX nr 1782008/. Nie można mówić o pobieraniu nauki, gdy uczeń nie podejmuje żadnych starań w kierunku przyswajania wiedzy, a status osoby uczącej się uzyskuje tylko przez "zapisanie się" do określonej szkoły" /wyrok SA Łódź z dnia 29 kwietnia 2014 roku,

III AUa 51/14, LEX nr 1469328, wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 20 grudnia 2013 roku, III AUa 1962/13, LEX nr 1416040/.

Na podstawie zebranego w sprawie materiału dowodowego Sąd Okręgowy ustalił, iż A. R. od 2018 roku pobiera rentę rodzinną po zmarłej w dniu 10 sierpnia 2018 roku matce E. S..

W okresie od dnia 1 lutego 2021 roku odwołująca się była słuchaczką Policealnej Szkoły Medycznej (...) w Ł. na kierunku higienistka stomatologiczna. Z zeznań wnioskodawczyni wynika, iż od lutego 2021 roku do końca marca 2021 roku brała czynny udział w niektórych zajęciach prowadzonych w formie zdalnej. Z uwagi na stan psychiczny, odwołująca się w okresie od kwietnia 2021 roku do czerwca 2021 roku nie uczestniczyła w zajęciach w wyżej wymienionej szkole.

W konsekwencji, A. R. decyzją Dyrektora Szkoły nr 237/20/4/2466/ (...) z dnia 14 września 2021 roku została skreślona z listy słuchaczy z uwagi na nieuzyskanie pozytywnych semestralnych ocen klasyfikacyjnych ze wszystkich obowiązkowych zajęć edukacyjnych, co uniemożliwiało jej promocję na semestr programowo wyższy. W trakcie przesłuchania, skarżąca jednoznacznie wskazała, iż nie uczestniczyła w egzaminach semestralnych, gdyż nie wypracowała wymaganej frekwencji na zajęciach edukacyjnych.

Wszystkie przedstawione wyżej okoliczności prowadzą do konstatacji, iż w zasadzie wnioskodawczyni nie można uznać osobę pobierającą naukę, ale dopiero w okresie od dnia 1 kwietnia 2021 roku do dnia 31 sierpnia 2021 roku, bowiem w tym okresie nie uczęszczała ona na zajęcia, bez żadnego usprawiedliwienia.

W ocenie Sądu rozpoznającego niniejszą sprawę renta rodzinna przysługuje dziecku uczącemu się w szkole, w okresach usprawiedliwionych tylko przerw w nauce, niezależnie od tego, czy formalnie zachowało ono status ucznia.

Powyższe fakty zostały wprost przyznane przez wnioskodawczynię i skutkowały uznaniem przez Sąd, iż skarżąca od kwietnia 2021 roku nie kontynuowała kształcenia w szkole policealnej.

Twierdzenia wnioskodawczyni o tym, iż w okresie od dnia 1 lutego 2021 roku do końca marca 2021 roku była obecna na zajęciach przeprowadzanych w formie zdalnej nie zostały w żaden sposób zakwestionowane przez organ rentowy, który nie składał dalszych wniosków dowodowych. Za okres ten nadto skarżąca legitymowała się zaświadczeniem lekarskim, mając prawo przypuszczać, że odzyska zdolność do nauki po jego upływie.

W ostateczności, należało zatem uznać, iż A. R. od dnia 1 lutego 2021 roku do dnia 31 marca 2021 roku w sposób uzasadniony pobierała należne jej świadczenie w postaci renty rodzinnej po zmarłej matce E. S..

Zgodnie z dyspozycją art. 138 ust. 1 ustawy emerytalnej, osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu.

Definicję nienależnie pobranych świadczeń zawiera ust. 2 tego przepisu, stanowiąc, iż są to:

- 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania;
- 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

Zgodnie z treścią art. 138 ust. 4 ustawy emerytalnej, nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń za okres dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ rentowy o zajściu okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, a mimo to świadczenia były jej nadal wypłacane, w pozostałych zaś wypadkach - za okres dłuższy niż 3 lata, z zastrzeżeniem ust. 5.

Z art. 139 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej wynika, że ze świadczeń pieniężnych określonych w ustawie - po odliczeniu składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz zaliczki i innych należności z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych - podlegają potrąceniu, z uwzględnieniem art. 141, następujące należności kwoty nienależnie pobranych emerytur, rent i innych świadczeń z tytułu:

- a) zaopatrzenia emerytalnego oraz ubezpieczenia społecznego za okres przed dniem wejścia w życie ustawy,
- b) ubezpieczeń społecznych, o których mowa w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych, wraz z odsetkami za zwłokę w ich spłacie,
- c) zaopatrzenia określonego w odrębnych przepisach.

Wskazać należy, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono ugruntowany obecnie pogląd, że nienależnie pobrane świadczenie w rozumieniu art. 138 ust. 2 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, to świadczenie wypłacane mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczenia na skutek okoliczności leżących po stronie ubezpieczonego. Tym samym nie można przyjąć, aby doszło do nienależnego pobrania świadczenia, jeżeli jego wypłata (mimo zaistnienia wskazanych okoliczności) nastąpiła z przyczyn niezależnych od ubezpieczonego. Mogą to być zarówno przyczyny leżące po stronie organu rentowego (błąd) lub niezależne od tego organu. W prawie ubezpieczeń społecznych „świadczenie nienależnie pobrane”, to zatem nie tylko „świadczenie nienależne” (obiektywnie, np. wypłacane bez podstawy prawnej), ale także „nienależnie pobrane” a więc pobrane przez osobę, której przypisać można określone cechy dotyczące stanu świadomości (woli) lub określone działania (zaniechania). Przyjmuje się, że obowiązek zwrotu obciąża tylko tego, kto przyjął świadczenie w złej wierze, wiedząc, że mu się nie należy. Dotyczy to zarówno osoby, która została pouczona o okolicznościach, w jakich nie powinna pobierać świadczeń, jak też tej osoby, która uzyskała świadczenia na podstawie przedstawionych nieprawdziwych dokumentów lub zeznań albo w wypadkach innego świadomego wprowadzenia w błąd organu rentowego /wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 23 stycznia 2020 roku, III AUa 416/19, LEX nr 2775688/.

Sąd Najwyższy podkreślił, że na podstawie art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach można żądać zwrotu świadczenia, jeżeli osoba pobierająca była pouczona o braku prawa do ich pobierania. Pouczenie musi być należyte, czyli wyczerpujące i wyraźnie wskazujące okoliczności, w jakich dochodzi do nienależnego pobrania świadczenia, dokonane w taki sposób, aby było zrozumiałe dla osoby, do której było skierowane. Pouczenie nie może być abstrakcyjne, obciążone brakiem konkretności /por. wyrok Sądu Najwyższego z 17 listopada 1998 roku w sprawie o sygn. akt II URN 46/95, OSNP 1996/12/174, LEX nr 23750 i z dnia 17 lutego 2005 roku w sprawie o sygn. akt II UK 440/03, OSNP 2005/18/291, LEX nr 155203/.

Warunkiem uznania świadczenia za nienależnie pobrane jest pouczenie o okolicznościach, których wystąpienie w czasie pobierania świadczenia powoduje jego utratę (w całości lub w części). Pouczenie o takich okolicznościach nie może odnosić się indywidualnie do pobierającego świadczenie, gdyż nie da się przewidzieć, które z różnorodnych okoliczności wystąpią u konkretnego świadczeniobiorcy. W tym sensie wystarczające jest przytoczenie przepisów określających te okoliczności. Jednakże pouczenie musi być na tyle zrozumiałe, aby pobierający świadczenie mógł je odnieść do własnej sytuacji. Ponieważ pouczenie dotyczy zmian w stanie faktycznym i prawnym w stosunku do stanu istniejącego w dacie przyznania świadczenia, pobierający świadczenie musi mieć możliwość skonfrontowania zmian, jakie zaszły w jego przypadku, z treścią pouczenia /wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 2008 roku w sprawie o sygn. akt I UK 394/07, LEX nr 494135/.

Jeśli organ rentowy zaniechał pouczenia osoby pobierającej świadczenie o okolicznościach powodujących ustanie prawa do świadczenia, to nienależne świadczenie traci przymiot świadczenia nienależnie pobranego i tym samym powoduje zwolnienie osoby bezpodstawnie pobierającej świadczenia z obowiązku ich zwrotu. Obowiązek taki, na podstawie art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, istnieje bowiem tylko w stosunku do osób, które nienależnie pobrały świadczenia, a nie wobec osób,

które pobrały nienależne świadczenia /wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 30 października 2019 roku, III AUa 525/19, LEX nr 2741979/.

Sąd Okręgowy, po analizie akt rentowych odwołującej się stwierdził, że organ rentowy na odwołaniu z dnia 23 lutego 2022 roku pouczył A. R., iż osoba pobierająca rentę rodzinną lub część tej renty przysługującą dziecku po ukończeniu 16 roku życia zobowiązana jest powiadomić o zaprzestaniu uczęszczania do szkoły (na uczelnię), a jeżeli uczy się nadal – zobowiązana jest do nadesłania zaświadczenia z ww. szkoły/uczelni z podaniem terminu programowego jej ukończenia (pouczenie zawarte w punkcie VIII – k. 153 załączonych akt rentowych).

Tym samym, bezspornie wnioskodawczyni winna mieć świadomość, w jakich okolicznościach świadczenie to jej się nie należy. Żądanie zwrotu od A. R. nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 kwietnia 2021 roku do dnia 31 sierpnia 2021 roku objęty zaskarżoną decyzją z dnia 6 lipca 2022 roku jest więc w pełni uprawnione.

Biorąc pod uwagę wszystkie okoliczności sprawy oraz poczynione rozważania prawne, Sąd na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję i stwierdził, iż A. R. nie jest zobowiązana do zwrotu renty rodzinnej pobranej za okres od dnia 1 lutego 2021 roku do dnia 31 marca 2021 roku, zaś na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie w pozostałym zakresie.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 k.p.c. w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie /t.j. Dz.U.2015.1800 z późn. zm./

I.S.